

TYPOLOGIA KATECHETYCZNYCH METOD BIBLIJNYCH

Uwagi wstępne

Przed laty zaproponowano podział katechetycznych metod biblijnych na metody dramatyzacyjne, egzegetyczne (interpretacyjne) oraz egzystencjalne¹, co podjęli inni katechetycy². W późniejszej publikacji skoncentrowano się na metodach: przeznaczonych do proklamowania tekstu biblijnego, przeznaczonych do głoszenia kerygmatu, przeznaczonych do odkrywania kerygmatu, przeznaczonych do studium indywidualnego oraz przeznaczonych do studium wspólnotowego, przedstawiając niektóre katechetyczne metody biblijne³. W niniejszym artykule podano typologię katechetycznych metod biblijnych, uwzględniając podział dydaktyczny, opracowany przez Wincentego Okonia⁴.

Opracowań przedstawiających metody katechetyczne, w tym metody do pracy z tekstem biblijnym, jest wiele⁵. Należy pamiętać, że metodę wybiera się przede wszystkim ze względu na określony tekst. To charakter tekstu, jego forma i treść decydują o tym, jaka metoda może być zastosowana. Katecheta najpierw sam powinien dokonać analizy tekstu, zapoznać się z dostępnymi komentarzami, poznać myśl teologiczną autora i odkryć kerygmat, a następnie dopiero podejmować refleksję nad katechetycznym zastosowaniem tekstu, formułując cele i wnioski wynikające z tekstu, jakie przedstawi swoim uczniom. Na drugim etapie katecheta wybierze metodę, jaką zaproponuje uczniom do pracy nad tekstem. Nie każda metoda służy

---

¹ B. Stypułkowska, *Aspekt profetyczny przygotowania katechetów do posługi głoszenia słowa Bożego w kontekście współczesnej katechezy szkolnej*, mps, Częstochowa 1996, s. 29-44.

² A. Długosz, *Jak przygotować i oceniać katechezę. Elementy dydaktyki katechetycznej*, Częstochowa 1997, s. 87-123; R. Ceglarek, *Typologia i dobór metod biblijnych w katechezie*, „Polonia Sacra” XIV (XXXII) nr 27/71 (2010), s. 48-52.

³ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015, s. 347-387.

⁴ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1996, s. 253-273.

⁵ Z. Marek, *Metody pracy z tekstami biblijnymi*, w: J. Kochel, Z. Marek, *Pedagogia biblijna w katechezie*, Kraków 2012, s. 263-333; *Vademecum katechety. Metody aktywizujące*, red. Z. Barciński, Kraków-Lublin 2006.

do tego, aby w całości zinterpretować tekst biblijny, dlatego wskazane jest, aby na katechezie katecheta korzystał z kilku metod albo pracę uczniów uzupełnił przez własny komentarz. Najbardziej znanymi kryteriami doboru metody są: cele katechezy, jej treść, adresaci, katecheta oraz możliwości organizacyjno-techniczne⁶. Przy doborze metody biblijnej niezwykle ważna jest zgodność kerygmatu tekstu z celami katechezy. Zwykle katecheta ma do opracowania konkretny temat katechezy i do niego dobiera niejako tekst biblijny. Przy wyborze tekstu powinien się kierować jego przesłaniem. Nie może jednak odgórnie przypisywać słowu Bożemu wcześniej ustalonych wniosków, pasujących do tematu katechezy. W takim przypadku tekst biblijny, podany dla zilustrowania założeń dydaktycznych, nie byłby potraktowany z należyтым szacunkiem. Najczęściej katecheta korzysta z tekstu zaproponowanego przez podręcznik metodyczny lub podręcznik dla ucznia. Nie zawsze jest to jednak najlepszy wybór. Zwłaszcza przy Ewangeliach synoptycznych zawierających paralelne perykopy katecheta powinien dobierać fragment biblijny z większym namysłem. Może wziąć pod uwagę aktualny rok liturgiczny (A, B, C) lub zwrócić uwagę na główną myśl danego Ewangelisty i ją wykorzystać w swojej katechetycznej interpretacji biblijnej. Treść katechezy powinna wynikać z pogłębionej lektury Pisma Świętego. Kolejnymi elementami przy doborze metod są uczniowie i nauczyciel. Nie każda metoda jest odpowiednia do wieku i możliwości percepcyjnych ucznia, jak i nie każda metoda będzie dobrze stosowana przez konkretnego nauczyciela. Jego predyspozycje i upodobania też należy brać pod uwagę. Choć warto zauważyć, że katecheta podchodzący w sposób twórczy do swojej pracy nie będzie stronił od nowych rozwiązań dydaktycznych i chętnie będzie wykorzystywał nowe metody biblijne. Katechetyczne metody biblijne nie wskazują jednego sposobu postępowania w pracy z uczniem. Można je modyfikować i dostosowywać do potrzeb dydaktycznych i możliwości organizacyjnych. Możliwości organizacyjno-techniczne związane z pracą z tekstem biblijnym dotyczą przede wszystkim dostępności egzemplarzy Pisma Świętego. Dobrze jest, gdy uczniowie mają kontakt z książką. Jednakże gdy brak takiej możliwości w katechezie, to można posługiwać się telefonami komórkowymi i smartfonami, dzięki którym uczniowie mogą mieć dostęp do tekstów biblijnych. Katecheta nie jest wówczas ograniczony do fragmentu zaproponowanego przez podręcznik dla ucznia.

W niniejszej publikacji najpierw zostaną wymienione metody szkolne przeznaczone do stosowania na lekcji religii i podczas spotkania biblijnego, następnie metody parafialne przeznaczone do stosowania w czasie spotkań biblijnych. Taki podział może budzić wątpliwości, gdyż zarówno metody szkolne mogą być stosowane w parafii podczas spotkań biblijnych, jak i metody parafialne mogą być stosowane w szkole w ramach kółka biblijnego. Jednakże ze względu na charakter tych metod oraz cele katechetyczne jest to możliwe. Ograniczenie niektórych

⁶ A. Długosz, B. Stypułkowska, *Wprowadzenie do dydaktyki biblijnej*, Częstochowa 2000, s. 88.

metod tylko do lekcji religii zubożałoby możliwości spotkań biblijnych, ponieważ wszystkie katechetyczne metody biblijne mogą być stosowane podczas spotkań biblijnych. Natomiast metody parafialne ze względu na swoją specyfikę nie nadają się do wykorzystania na lekcjach religii. Tym samym też jest ich znacznie mniej. Prawdopodobnie przedstawiona typologia katechetycznych metod biblijnych ma swoje braki i być może w przyszłości zostanie zaproponowany inny podział.

Metody szkolne

Metody szkolne przeznaczone są przede wszystkim do stosowania w grupach klasowych. Dlatego zostały nazwane szkolnymi. Jednakże, pomimo swej nazwy, mogą być wykorzystywane również w środowisku parafialnym. Niektóre z nich przydatne będą do pracy z dorosłymi. Metody szkolne można podzielić na trzy główne grupy: metody eksponujące tekst biblijny, które w typologii Wincentego Okonia określonesą jako metody waloryzacyjne⁷; metody przeznaczone do głoszenia kerygmatu, które w typologii Wincentego Okonia określone są jako metody asymilacji wiedzy⁸ oraz metody przeznaczone do odkrywania kerygmatu, które w typologii Wincentego Okonia określonesą jako metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy⁹. W odniesieniu do propozycji Wincentego Okonia dokonano pewnych przesunięć i uzupełnień.

Metody eksponujące tekst biblijny

Wśród metod przeznaczonych do eksponowania tekstu biblijnego można wyróżnić dwie grupy: metody impresyjne i metody ekspresyjne¹⁰. W pierwszej grupie są metody, które sprowadzają się do organizowania uczestnictwa uczniów w odpowiednio eksponowanym tekście biblijnym (łac. *impressio* – wrażenie, odczucie, przeżycie)¹¹. W drugiej grupie znajdujemy te metody, które polegają na stwarzaniu sytuacji, w których uczniowie wytwarzają lub odtwarzają dane związane z tekstem biblijnym (łac. *expressio* – wyrażenie)¹².

Metody impresyjne będą służyły do przedstawienia perykopy, zwłaszcza przez odpowiednie jej odczytanie. Dlatego do metod impresyjnych można zaliczyć metody przeznaczone do proklamowania tekstu biblijnego oraz metody wizualne i akustyczne, tj.: film biblijny, obraz przedstawiający scenę biblijną i słuchowisko.

⁷ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, dz. cyt., s. 268-270.

⁸ Tamże, s. 255-261.

⁹ Tamże, s. 261-268.

¹⁰ Tamże, s. 269-270.

¹¹ Tamże, s. 269.

¹² Tamże, s. 270.

Metody proklamowania tekstu biblijnego występują w każdej katechezie i na każdym etapie edukacyjnym. Nie można bez nich podejmować dalszej pracy nad tekstem biblijnym. Wśród tych metod można wyróżnić: uroczyste czytanie Pisma Świętego¹³, proste czytanie Pisma Świętego¹⁴, czytanie tekstu Pisma Świętego z podziałem na role¹⁵, parafrazę tekstu biblijnego¹⁶, opowiadanie biblijne¹⁷ oraz czytanie powtarzające tekst¹⁸. Metody przeznaczone do proklamowania tekstu biblijnego prawie w większości przeznaczone są dla katechety, choć są wyjątki. Należą do nich: metoda czytania Pisma Świętego z podziałem na role, proste czytanie Pisma Świętego czy czytanie powtarzające tekst. Nawet przy uroczystym czytaniu Pisma Świętego wybrany uczeń może odczytać tekst biblijny. Ważne jest, aby był do tego przygotowany. Celem metod proklamujących tekst biblijny jest przeczytanie lub przedstawienie tekstu biblijnego, aby ogłosić orędzie.

Natomiast wśród metod ekspresyjnych można wymienić: inscenizację prostą¹⁹, inscenizację improwizowaną²⁰, przedstawienie sceniczne²¹, pantomimę²², dramę²³, artykuł prasowy²⁴, prezentację postaci, trybunał, zmianę metafory biblijnej²⁵, e-mail²⁶, rysunek. Metody te służą do wyrażenia emocji lub przemyśleń związanych z poznaną sytuacją biblijną. Nie każdy tekst biblijny może być przedmiotem stosowania metod ekspresyjnych. Nadają się do tego zwłaszcza fragmenty narracyjne.

¹³ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 348.

¹⁴ Tamże, s. 348.

¹⁵ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 92; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 348-349.

¹⁶ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 101; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 349.

¹⁷ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 101; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 349.

¹⁸ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 356.

¹⁹ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 92.

²⁰ Tamże, s. 110.

²¹ Tamże, s. 93.

²² Tamże, s. 92-93.

²³ R. Kollmann, *Bibliodrama w doświadczeniu i badaniach naukowych*, w: *Katechizacja różnymi metodami*, red. M. Majewski, Kraków 1994, s. 33-54; R. Jaworski, *Spotkać się*, Płock 1993, s. 75-82 – autor przedstawia wskazówki do rozegrania czterech bibliodram: Robotnicy w winnicy, Miłosierny ojciec – marnotrawny syn, Miłosierny Samarytanin, zagubiona owca; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 109.

²⁴ *Metody aktywizujące w katechezie*, cz. 1, red. Z. Barciński, J. Wójcik, Lublin 1998, s. 96; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 92.

²⁵ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 359.

²⁶ Metoda dawniej nazywana listem – A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 110-111.

Metody głoszenia kerygmatu

Metody asymilacji wiedzy, zwane też metodami podającymi, są łatwe do stosowania i dlatego najczęściej występują w praktyce szkolnej²⁷. W odniesieniu do metod biblijnych zasadne jest określenie ich jako metody głoszenia kerygmatu. Metody te przeznaczone są zasadniczo dla katechety. To on jest prorokiem, który głosi kerygmat. Wśród tych metod można wymienić: komentarz biblijny (wprowadzający²⁸, pogłębiający, podsumowujący²⁹, liturgiczny³⁰), pogadankę biblijną (wstępną³¹, informacyjną³², utrwalającą³³, kontrolną³⁴, poszukującą³⁵), wykład biblijny (liniowy³⁶, koncentryczny³⁷, spiralny³⁸). Przy zastosowaniu tych metod ważny jest dobór treści i sposób jej przekazywania, ponieważ od nich zależy asymilacja wiedzy przez ucznia i trwałość jej zapamiętania³⁹.

Celem metod głoszenia kerygmatu jest przedstawienie kerygmatu tekstu biblijnego wprost lub ułatwienie uczniom zrozumienia tekstu biblijnego. Oba działania mogą się pokrywać lub też mogą być oddzielne. Komentarz wprowadzający i pogadanka wstępna nie będą zawierały kerygmatu, będą natomiast przygotowywały ucznia do odbioru tekstu biblijnego. Zastosowanie tych metod ma dopiero prowadzić do proklamacji tekstu biblijnego. Nie są to metody interpretacyjne. Natomiast inne rodzaje komentarza i pogadek mogą wprost przekazywać kerygmat. Takie zadanie jest również stawiane przed wykładem biblijnym. Pogadanka i wykład biblijny mogą być w całości wykorzystane do przedstawienia katechetycznej interpretacji biblijnej i wyjaśnienia sensu biblijnego: dosłownego, duchowego i pełniejszego. Sens dosłowny (wyrazowy) jest sensem zamierzonym przez autorów biblijnych ludzkich⁴⁰. Sens duchowy jest to sens wyrażony przez teksty biblijne,

²⁷ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, dz. cyt., s. 255; F. Bereźnicki, *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Kraków 2004, s. 266.

²⁸ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 351.

²⁹ Tamże, s. 351.

³⁰ R. Kamiński, *Biblia w życiu parafii i małych wspólnot religijnych*, w: *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudasiwicz, Lublin 1991, s. 161; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 352.

³¹ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 353.

³² Tamże, s. 353.

³³ Tamże.

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże, s. 354.

³⁶ Tamże.

³⁷ Tamże, s. 355.

³⁸ Tamże.

³⁹ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, dz. cyt., s. 255.

⁴⁰ Jest to znaczenie tekstu, jakie zostało wyrażone w sposób dosłowny. Znaczenie dosłowne Pisma Świętego to jest takie znaczenie, jakie zostało wyrażone bezpośrednio przez natchnionych autorów ludzkich. Jednakże nie wystarczy przetłumaczyć tekst biblijny słowo w słowo, aby otrzymać sens dosłowny. Należy go zrozumieć zgodnie z konwencjami literackimi czasu i gatunku. Np. sens dosłowny metafory nie wynika bezpośrednio z przekładu, lecz należy zbadać, jakie jest znaczenie

kiedy się je czyta pod wpływem Ducha Świętego w kontekście tajemnicy paschalnej Chrystusa i nowego życia, które z niego wynika⁴¹. Sens pełniejszy jest to sens głębszy tekstu, zamierzony przez Boga, ale nie wyrażony jasno przez autora ludzkiego⁴². Zrozumienie wyrazowe wyjaśnia sens dosłowny tekstu, sens zamierzony przez autora biblijnego. Zrozumienie teologiczne przybliża sens pełniejszy, sens nadany przez Boga. Praca nad zrozumieniem teologicznym powinna kończyć się sformułowaniem kerygmatu. Kerygmat, głoszony w punkcie centralnym kate-

---

metaforycznego wyrażenia („mieście przepasane biodra” Łk 12, 35 oznacza „bądźcie gotowi”) – Papięska Komisja Biblijna, *Interpretacja Biblii w Kościele* (IBK), III.B.1. Sens dosłowny tekstu biblijnego odkrywany jest na katechezie głównie na poziomie literackim oraz w niektórych przypadkach na poziomie teologicznym. W interpretacji biblijnej chodzi przede wszystkim o poprawne zrozumienie myśli autora. Przekaz autora ma zazwyczaj znaczenie teologiczne. Autorzy biblijni byli prawdziwymi teologami, którzy przekazywali prawdę o Bogu lub Jego słowo. Sens dosłowny może być rozpatrywany również w znaczeniu egzystencjalnym. Teksty biblijne mogą przekazywać wskazówki życiowe dla czytelników pism – B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 280.

⁴¹ Sens duchowy wskazuje na wypełnienie się Pisma. Np. wypowiedź, w której Bóg, mówiąc o synu Dawida, obiecywał utwierdzenie „na zawsze” jego tronu: 2 Sm 7, 12-13; 1 Krn 17, 11-14, powinna być odtąd pojmowana dosłownie w odniesieniu do Chrystusa. Istnieje ciągłość, ale na innym poziomie. Chrystus panuje na wieki, ale nie na ziemskim tronie Dawida (por. Ps 2, 7-8; 110, 1. 4). Istnieje związek między sensem dosłownym a duchowym. Sens dosłowny niekiedy nie różni się od sensu duchowego. Dotyczy to tekstów odnoszących się bezpośrednio do tajemnicy paschalnej Chrystusa lub nowego życia, które z niej wynika. Sens dosłowny jest sensem duchowym. Dotyczy to zazwyczaj Nowego Testamentu. Ale i w Starym Testamencie niektóre teksty jako sens dosłowny mają również sens duchowy. Jednym z możliwych aspektów sensu duchowego jest aspekt typologiczny: Adam figurą Chrystusa (por. Rz 5, 14), potop figurą chrztu (1 P 3, 20-21). Istnieją trzy poziomy rzeczywistości, które należy uwzględnić przy próbie dotarcia do sensu duchowego: tekst biblijny, misterium paschalne oraz okoliczności aktualnego życia w Duchu Świętym – IBK, III.B.2; T.M. Dąbek, *Sensy Pisma Świętego w świetle dokumentu Interpretacja Biblii w Kościele*, w: *Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papięskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich*, dz. cyt., s. 188. Sens duchowy tekstu biblijnego odkrywany na katechezie jest wcześniej odkryty przez katechetę. To on powinien przygotować interpretację tekstu w kontekście jego znaczenia dosłownego, misterium paschalnego oraz doświadczenia uczniów dotyczącego życia wiarą – B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 280-281.

⁴² Odnajduje się jego istnienie w tekstach biblijnych, kiedy bada się je w świetle innych tekstów biblijnych, korzystających z niego w powiązaniu z wewnętrznym rozwojem objawienia. Ostatecznie można by uważać sens pełniejszy za inny sposób określenia sensu duchowego jakiegoś tekstu biblijnego, w przypadku, gdy sens duchowy różni się od dosłownego. Duch Święty, główny autor Biblii, może sprawić, że ludzki autor wyrazi prawdę, której całej głębi sam nie potrafi jeszcze uchwycić. Zostaje ona objawiona w późniejszych czasach – IBK, III.B.3. Sens pełniejszy zatem jest to znaczenie, jakie pisarz natchniony przypisuje innym wcześniejszym tekstom – nowy sens dosłowny w nowym kontekście albo znaczenie nadane określönemu tekstowi przez tradycję Kościoła nauczającego lub formalne orzeczenie soborowe – T.M. Dąbek, *Sensy Pisma Świętego w świetle dokumentu Interpretacja Biblii w Kościele*, art. cyt., s. 189. Sens pełniejszy tekstu biblijnego jest odkrywany na katechezie dzięki traktowaniu całego korpusu biblijnego jako całości. Dzięki temu jedne teksty mogą wyjaśniać inne, a Biblia staje się pierwszym podstawowym komentarzem samej siebie – B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 281.

chezy, jest to treść orędzia, treść katechezy przydatna do zbawienia. W Nowym Testamencie treścią głoszenia jest „ewangelia”, tj. dobra nowina o Bożym dziele odkupienia, dokonanym przez życie, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa⁴³. Orędzie jest to uroczyste oznajmienie. Zrozumienie egzystencjalne odkrywa sens duchowy, sens, który poznaje się, czytając Pismo Święte w Duchu, w jakim zostało napisane.

Metody odkrywania kerygmatu

Metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy związane z nauczaniem problemowym umożliwiają przekształcanie wiedzy biernej w wiedzę czynną oraz sprzyjają poznawaniu nowych wiadomości i stosowaniu ich w praktyce⁴⁴. W odniesieniu do metod biblijnych zasadne jest określenie ich jako metody odkrywania kerygmatu. Odkrywanie kerygmatu może być wynikiem działań, w które zaangażowani są sami uczniowie, bądź też katecheta może w trakcie lekcji uzupełniać wypowiedzi uczniów o stosowną wiedzę. Uczeń może pracować, posługując się metodami ułatwiającymi odkrywanie sensu biblijnego. Do tych metod należą metody ułatwiające odkrywanie sensu dosłownego i duchowego oraz metody ułatwiające odkrywanie sensu pełniejszego.

Gdy chodzi o metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy można wśród nich wyróżnić pracę z książką oraz dyskusje biblijne, gdy są odpowiednio przez katechetę wykorzystane. Praca z książką daje uczniowi możliwość kontaktu ze słowem drukowanym. Uczeń może utrwalić, rozszerzyć i pogłębić zdobytą na lekcjach wiedzę. Praca z książką wdraża uczniów do samokształcenia, a w przypadku Biblii do samodzielnego jej studiowania. Praca z książką może odbywać się jako praca z egzemplarzem Pisma Świętego, uczenie się z podręcznika, posługiwanie się lekturą uzupełniającą. Natomiast dyskusja jest metodą dydaktyczną polegającą na zorganizowanej wymianie myśli i poglądów uczestników na dany temat⁴⁵. Często umieszczana jest wśród metod problemowych jako metoda aktywizująca⁴⁶. W. Okoń umieszcza dyskusję wśród metod asymilacji wiedzy⁴⁷. Podaje jej trzy odmiany. Pierwszą z nich jest dyskusja rozwijająca się w toku wspólnego rozwiązywania problemu przez klasę lub grupę uczniów. Drugą odmianą dyskusji jest dyskusja ukierunkowana na kształtowanie przekonań młodzieży. Trzecią odmianę stanowi dyskusja, której celem jest uzupełnienie własnej wiedzy przez uczniów⁴⁸. Dyskusja może zaznajomić z zagadnieniami nie posiadającymi jednoznacznego

⁴³ *Kerygmat*, w: *Encyklopedia biblijna*, red. P. J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 518.

⁴⁴ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, dz. cyt., s. 261.

⁴⁵ *Metody nauczania*, www.koweziu.edu.pl/pliki/poradnik/metody_nauczania.doc [dostęp: 31.10.2018].

⁴⁶ *Metoda nauczania*, www.wikipedia.org/wiki/Metoda_nauczania [dostęp: 31.10.2018]; *Metody nauczania*, www.koweziu.edu.pl/pliki/poradnik/metody_nauczania.doc [dostęp: 31.10.2018].

⁴⁷ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, dz. cyt., s. 256-257.

⁴⁸ Tamże, s. 257.

rozwiązania. Wówczas dyskusja pozwala skonfrontować rozmaite stanowiska i ukazać możliwości różnych rozwiązań lub podejmowania różnych decyzji. Dyskusja może również zaznajomić z zagadnieniami szczególnie trudnymi i złożonymi, które w dyskusji uzyskują rozmaite naświetlenie⁴⁹. W typologii katechetycznych metod biblijnych przyjęto grupy określone przez W. Okonia jako: dyskusje rozwiązujące problemy, dyskusje kształtujące przekonania i dyskusje uzupełniające wiadomości. Do pierwszej grupy zaliczymy: burzę mózgową i dyskusję piramidową. Do drugiej grupy zaliczymy: metaplan, dyskusję okrągłego stołu i debatę. Do trzeciej grupy zaliczymy: dyskusję związaną z wykładem i dyskusję panelową.

Metody ułatwiające odkrywanie sensu dosłownego i duchowego można podzielić na następujące grupy: metody analizy tekstu biblijnego (metodę analizy tekstu narracyjnego⁵⁰, metodę analizy dialogów, metodę analizy listów i mów⁵¹, metodę analizy przypowieści⁵², metodę analizy psalmów, podział tekstu⁵³), metody krótkiego sformułowania kerygmatu (sms⁵⁴, alternatywne tytuły⁵⁵, metodę krótkich formuł wiary⁵⁶), metody pracy z różnymi tekstami (czytanie tekstu biblijnego

⁴⁹ *Metody nauczania*, www.koweziu.edu.pl/pliki/poradnik/metody_nauczania.doc [dostęp: 31.10.2018].

⁵⁰ Reguły dotyczące analizy strukturalnej tekstów narracyjnych oraz tekstów zawierających mowy wypracowała Gabriele Miller z Niemiec i przedstawiła je w czasie wykładów dla studentów ATK w 1992 roku. Na tych wykładach opierają się: Z. Marek, *O korzystaniu z Pisma Świętego w głoszeniu zbawczego orędzia*, „Horyzonty Wiary” (6)1995, nr 3, s. 52-55, 63; R. Murawski, *Katecheza w formie analizy tekstu*, w: *Katechizacja różnymi metodami*, red. M. Majewski, Kraków 1994, s. 105-106; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 98-99; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 359.

⁵¹ R. Murawski, *Katecheza w formie analizy tekstu*, w: *Katechizacja różnymi metodami*, s. 107; Z. Marek, *O korzystaniu z Pisma Świętego w głoszeniu zbawczego orędzia*, art. cyt., s. 47-64; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 360.

⁵² Inne metody omówił J. Czerski, *Współczesne metody przekazu przypowieści*, w: *Żywe jest słowo Boże. Metody biblijno-pastoralne*, red. B. Polok, Opole 1995, s. 37-42; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 100-101; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 360.

⁵³ W. Pikor, *Narracyjny model katechezy biblijnej. II. Struktura*, http://prorok.edu.pl/media/Katecheza%20biblijna/Katecheza_narracyjna_02.pdf [dostęp: 26.03.2015]; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 358.

⁵⁴ Dawniej ta metoda była nazwana telegramem, zob. *Metody aktywizujące w katechezie*, cz. 1, red. Z. Barciński, J. Wójcik, Lublin 1998, s. 83; *Metody aktywizujące w katechezie*, cz. 2, red. Z. Barciński, A. P. Maciejewski, N. Nizio, J. Wójcik, Lublin 1999, s. 96-98; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 108. Nowa nazwa została już użyta w: *Vademecum katechety*, dz. cyt., s. 116-117; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 357.

⁵⁵ *Metody aktywizujące w katechezie*, cz. I, dz. cyt., s. 41-42; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 94; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 358.

⁵⁶ R. Kamiński, dz. cyt., s. 158; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 100; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 364.

w różnych przekładach⁵⁷, metodę porównań biblijnych⁵⁸, pracę z paralelnym tekstem biblijnym⁵⁹, skracając Pisma Świętego⁶⁰, metodę wersetów⁶¹, metodę trzech tekstów z jej wariantami: katechetyczne studium postaci, wybrane zagadnienie, teksty z jednej księgi), metody pytań i metody powtórzeniowe (pytające kartki⁶², wędrujące kartki⁶³, metodę obserwacji⁶⁴, wywiad biblijny, ambasadora, metodę „Kto to jest?” i „O kim ten tekst mówi?”, zadania otwarte, zadania zamknięte, licytację i krzyżówkę), metody modlitewne i egzystencjalne (przepisywanie tekstów krótkich⁶⁵, uczenie się Pisma Świętego na pamięć⁶⁶, metodę Västers⁶⁷, słowo życia⁶⁸, słuchanie Boga⁶⁹, poszukiwanie drogowskazów biblijnych⁷⁰, medytację biblijną⁷¹, modlitwę psalmami lub innymi biblijnymi modlitwami⁷², dziennik

⁵⁷ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 356.

⁵⁸ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 99-100; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 361-362.

⁵⁹ W. Pikor, art. cyt.; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 103; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 362.

⁶⁰ Na temat tej metody można przeczytać w internecie, np.: na stronie Szkoły Formacji Duchowej Archidiecezji Lubelskiej <http://www.sfd.kuria.lublin.pl/>; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 362.

⁶¹ J. McDowell, *Przewodnik do zrozumienia twojej Biblii*, Kraków 1990, s. 75-78; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 106-107; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 363.

⁶² *Vademecum katechety*, dz. cyt., s. 39-40; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 357.

⁶³ *Vademecum katechety*, dz. cyt., s. 46-47; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 357.

⁶⁴ J. McDowell, *Przewodnik do zrozumienia twojej Biblii*, dz. cyt., s. 38-49; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 105-106; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 361.

⁶⁵ Tę metodę przedstawił Zbigniew Marek SJ na sympozjum katechetycznym dla wykładowców katechetyki, które odbyło się w Częstochowie w lutym w 1995 roku, a następnie opublikował jej opis w artykule: *O korzystaniu z Pisma Świętego w głoszeniu zbawczego orędzia*, art. cyt., s. 47-64; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 102; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 378.

⁶⁶ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 108-109; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 378-379.

⁶⁷ R. Kamiński, dz. cyt., s. 156-157; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 114; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 363.

⁶⁸ C. Lubich, *Klucz do jedności*, Katowice 1989, s. 102-106; R. Kamiński, dz. cyt., s. 163; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 115; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 364.

⁶⁹ Przykład tej metody, aczkolwiek bez podania jej nazwy, zawarty jest w: W. Kubik, *Zarys dydaktyki katechetycznej*, Kraków 1990, s. 280-282; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 115; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 364.

⁷⁰ J. Borowicz, *Przygotowanie bezpośrednie młodzieży w Polsce do sakramentu bierzmowania. Stan aktualny i perspektywy rozwoju*, Lublin 2017, s. 272-273.

⁷¹ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 113-114; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 365.

⁷² A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 115; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 379.

biblijny⁷³, powtarzanie zdań i słów, które poruszyły uczestników, akcentowanie przez uczestników różnych słów, wyrażeń w tym samym zdaniu, które jest odczytywane kolejno przez wszystkich⁷⁴). Wśród wymienionych metod są metody przeznaczone dla młodzieży, ale też i dla starszych uczniów szkoły podstawowej. Umiejętne wprowadzenie uczniów do pracy daną metodą biblijną gwarantuje zrealizowanie celu, czyli odkrycie lub przybliżenie się do odkrycia kerygmatu tekstu biblijnego. Metody przeznaczone do analizy tekstu biblijnego powinny być wykorzystywane przez starszych uczniów szkoły podstawowej, uczniów szkoły średniej i dorosłych. Metody krótkiego formułowania kerygmatu, metody pytań i metody powtórzeniowe przeznaczone są zwłaszcza dla uczniów szkolnych. Natomiast metody pracy z różnymi tekstami wskazane są do pracy z dorosłymi. Choć można je wykorzystać również w klasach licealnych. Metody modlitewne i egzystencjalne przeznaczone są dla wszystkich, gdyż kontakt z Pismem Świętym powinien rodzić modlitwę i ułatwiać relację z Bogiem.

Kolejną grupą są metody ułatwiające odkrywanie sensu pełniejszego. Wśród nich można wymienić: metodę Filipa⁷⁵, metodę cytatów⁷⁶, liturgiczne powiązania biblijne⁷⁷, głos Ojców⁷⁸. Metody te mogą być stosowane zarówno w odniesieniu do uczniów klas starszych ze szkoły podstawowej, uczniów szkół średnich, jak i osób dorosłych. Ważną rolę odgrywa katecheta, który wcześniej powinien przygotować odpowiednie teksty i dokonać ich interpretacji.

Wiele z metod odkrywających kerygmat należy do metod aktywizujących⁷⁹, dla których charakterystycznymi elementami są organizacja pracy przez prowadzącego, praca w małych grupach oraz praca na forum ogólnym⁸⁰. Katecheta powinien wytworzyć atmosferę aktywnej pracy z tekstem, podczas której uczniowie będą prowadzić różnorodne, biblijne poszukiwania. Katecheta wyznacza cel pracy, nadzoruje jej przebieg, a na końcu podsumowuje pracę uczniów, dodając komentarz biblijny.

⁷³ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 113; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 379.

⁷⁴ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 356.

⁷⁵ Chodzi o postać i wydarzenie opisane w Dz 8,4-13; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 100; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 365.

⁷⁶ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 100; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 365-366.

⁷⁷ W. Pikor, art. cyt.; *Metody aktywizujące w katechezie*, cz. I, dz. cyt., s. 57-58; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 102; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 366.

⁷⁸ W. Pikor, art. cyt.; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 366.

⁷⁹ *Metody aktywizujące w katechezie*, cz. 1, dz. cyt.; *Metody aktywizujące w katechezie*, cz. 2, dz. cyt.

⁸⁰ *Metody aktywizujące w katechezie*, cz. 1, dz. cyt., s. 154.

Metody parafialne

Metody parafialne przeznaczone są do stosowania w parafii. Księga Pisma Świętego jest księgą Kościoła, dlatego też powinna być czytana i rozważana we wspólnocie w środowisku parafialnym. Uczniowie uczęszczający do szkół również w parafii powinni uczestniczyć w spotkaniach formacyjnych. Dla dorosłych natomiast parafia jest głównym miejscem katechezy. Wspólnota parafialna jest środowiskiem właściwej proklamacji słowa Bożego, które rodzi wiarę. Przez posługę słowa Bożego, do której należy katecheza biblijna, parafia pełni swoją funkcję środowiska katechetycznego⁸¹.

Wśród metod parafialnych można wyróżnić: nabożeństwo słowa Bożego⁸², godzinę biblijną⁸³, krąg biblijny⁸⁴, rozmowę ewangeliczną⁸⁵, ewangeliczną rewizję życia⁸⁶, dzielenie się Ewangelią⁸⁷, metodę czterech tekstów⁸⁸, spotkanie biblijne z Psalmem⁸⁹, metodę projektów biblijnych⁹⁰ i katechetyczne spotkanie biblijne⁹¹, w czasie którego katecheta korzysta ze szkolnych metod biblijnych. Dwie pierwsze metody stosowane są w formie zbiorowej, pozostałe zaś wymagają mniejszej ilości uczestników. Dla uczniów szkolnych przeznaczona jest rozmowa ewangeliczna i Ewangeliczna rewizja życia. Inne metody są przydatne zarówno w pracy z młodzieżą, jak i dorosłymi. W parafii można prowadzić również katechezę indywidualną z zastosowaniem metody projektów biblijnych.

⁸¹ T. Panuś, *Konieczność katechezy parafialnej*, AK 143(2004) nr 2, s. 216.

⁸² B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 349-350.

⁸³ R. Kamiński, dz. cyt., s. 154-155; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 379-380.

⁸⁴ R. Kamiński, dz. cyt., s. 155-156; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 380-381.

⁸⁵ R. Kamiński, dz. cyt., s. 157-158; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 381-382.

⁸⁶ J. Kudasiewicz określa tę formę jako „biblijną rewizję życia” – *Nowe formy apostołatu biblijnego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” (26)1973, nr 5-6, s. 289-296 lub „rewizję życia w świetle Biblii” – J. Kudasiewicz, *Proforystyka pastoralna. Pismo Św. jako księga Ludu Bożego*, w: *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Szłaga, Poznań-Warszawa 1986, s. 266-269; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 113; R. Kamiński, dz. cyt., s. 157-158; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 382-283.

⁸⁷ A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 113; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 383.

⁸⁸ Metoda ta bywa określana jako „metoda wspólnot neokatechumenalnych” – R. Kamiński, dz. cyt., s. 160-162; A. Długosz, B. Stypułkowska, dz. cyt., s. 114-115; B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 383-384.

⁸⁹ B. Stypułkowska, *Formy i metody nauczania w biblijnej katechezie dorosłych*, w: *Katechetyk i wychowawca. Księga jubileuszowa dedykowana Ks. prof. Kazimierzowi Misiaszkowi SDB*, Warszawa 2019, s. 150-151.

⁹⁰ Tamże, s. 152-153.

⁹¹ Tamże, s. 154.

Uwagi końcowe

Warto zwrócić uwagę na cenne opracowanie ks. Krzysztofa Kantowskiego omawiające pod kątem biblijnym podręczniki do gimnazjum z serii *W drodze do Emaus* pod red. ks. Zbigniewa Marka⁹². W konkluzji Autor dzieli się dwiema refleksjami. Pierwsza dotyczy pytania o częstotliwość pojawiania się w katechezie tekstu biblijnego. Niekiedy wykorzystuje się krótkie, wyrwane z kontekstu zdania, korzystając z metod, które niekoniecznie służą do odkrywania sensu poszczególnych perykop i dlatego budzi się wątpliwość o określanie tych metod jako metod biblijnych. Druga refleksja dotyczy postulatu, aby katechetyka polska podjęła szerszą dyskusję na temat metodyki biblijnej i zasugerowała niektóre metody pracy z Pismem Świętym jako wartościowe, a niektóre określiła jako niespełniające kryteriów stawianych pracy z Biblią⁹³.

W niniejszym opracowaniu katechetycznymi metodami biblijnymi określono wszystkie metody, które służą do pracy z tekstem biblijnym, zdając sobie sprawę, że nie wszystkie z nich odkrywają sens biblijny. Wydaje się jednak, że taki sposób postępowania wniesie mniej zamieszania niż nazywanie jednych metod biblijnymi, a innych nie-biblijnymi ze względu na osiągnięty cel. W kształceniu katechetów należy zwrócić uwagę na różną specyfikę stosowanych metod, aby nauczyciel nie ograniczał się do jednej grupy. Metody analizy tekstu są przydatne do interpretacji biblijnej i należy je uważać za szczególnie wartościowe. Ale w katechezie biblijnej jest również miejsce na luźniejszy kontakt z tekstem biblijnym, jaki zachodzi podczas inscenizacji improwizowanej lub dramy. Katecheta, który nie będzie się ograniczał do wąskiej grupy stosowanych przez siebie metod, przez różnorodne działania przybliży uczniom orędzie biblijne.

Streszczenie

W niniejszej publikacji przedstawiono typologię katechetycznych metod biblijnych, szeregując je w dwóch grupach: metod szkolnych i metod parafialnych. Metody szkolne przeznaczone są do stosowania w grupach klasowych. Jednakże, pomimo swej nazwy, mogą być wykorzystywane również w środowisku parafialnym w trakcie katechetycznych spotkań biblijnych. Metody szkolne podzielono na trzy główne grupy: metody ekspozycyjne, które w typologii Wincentego Okonia zawartej we *Wprowadzeniu do dydaktyki ogólnej* określone są jako metody waloryzacyjne; metody przeznaczone do głoszenia kerygmatu, określone przez W. Okonia jako metody asymilacji wiedzy oraz metody przeznaczone do odkrywania kerygmatu, które ks. Okoń określa jako metody

⁹² K. Kantowski, *Metodyka pracy z Biblią w katechezie gimnazjalnej*, w: *W dialogu ze Słowem. Biblia w katechezie i nauczaniu religii*, red. tenże, Szczecin 2011, s. 283-295.

⁹³ Tamże, s. 294.

samodzielnego dochodzenia do wiedzy. W odniesieniu do propozycji Wincentego Okonia dokonano pewnych przesunięć i uzupełnień.

Słowa kluczowe: katecheza biblijna, katechetyczne metody biblijne, dydaktyka katechezy

TIPOLOGY OF CATECHETICAL BIBLE METHODS

Summary

The present publication deals with the typology of catechetical biblical methods, distinguishing between two groups: school methods and parish methods. School methods are intended for application in class groups. However, despite their name, they can be also used in a parish during catechetical biblical meetings. The school methods are further divided into three main groups: methods emphasizing the biblical text, which in the typology introduced by Władysław Okoń in his book entitled *Introduction to general didactics* are referred to as valorisation methods, methods intended for kerygmatic proclamation, which in the Wincenty Okoń's typology are classified as the methods of knowledge assimilation, and methods intended for discovering the kerygma, which in the Wincenty Okoń's typology are classified as the methods of independent seeking of knowledge. Some reassignments and complements were made with respect to the Wincenty Okoń's proposal.

Keywords: biblical catechesis, catechetical biblical methods, didactics of catechesis

TIPOLOGIA DI CATECHISTICI METODI BIBLICI

Sommario

Questa pubblicazione presenta la tipologia dei metodi biblici catechistici, raggrupandoli in due gruppi: metodi scolastici e metodi parrocchiali. I metodi scolastici sono destinati all'uso in gruppi di classe. Tuttavia, nonostante il loro nome, possono anche essere utilizzati negli ambienti parrocchiali durante le riunioni catechistiche della Bibbia. I metodi scolastici sono divisi in tre gruppi principali: metodi che mostrano il testo biblico, che nella tipologia di Wincenty Okoń contenuta nell'*Introduzione alla didattica generale* sono indicati come metodi di valorizzazione; metodi intesi per l'annuncio del kerygmat, definiti da W. Okoń come metodi di assimilazione delle conoscenze e metodi intesi alla scoperta di kerygmat. Per quanto riguarda la proposta di Wincenty Okoń, sono stati apportati alcuni cambiamenti e aggiunte.

Parole chiave: catechesi biblica, metodi catechistici della bibbia, insegnamento della catechesi

Bibliografia

Bereźnicki F., *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Kraków 2004.

Borowicz J., *Przygotowanie bezpośrednie młodzieży w Polsce do sakramentu bierzmowania. Stan aktualny i perspektywy rozwoju*, Lublin 2017.

Ceglarek R., *Typologia i dobór metod biblijnych w katechezie*, „Polonia Sacra” XIV (XXXII) (27/71) 2010, s. 47-58.

- Czerski J., *Współczesne metody przekazu przypowieści*, w: *Żywe jest słowo Boże. Metody biblijno-pastoralne*, red. B. Polok, Opole 1995, s. 37-42
- Dąbek T.M., *Sensy Pisma Świętego w świetle dokumentu Interpretacja Biblii w Kościele*, w: *Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich*, przekł. i red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999, s. 178-195.
- Długosz A., *Jak przygotować i oceniać katechezę. Elementy dydaktyki katechetycznej*, Częstochowa 1997.
- Długosz A., Stypułkowska B., *Wprowadzenie do dydaktyki biblijnej*, Częstochowa 2000.
- Jaworski R., *Spotkać się*, Płock 1993.
- Kamiński R., *Biblia w życiu parafii i małych wspólnot religijnych*, w: *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudasiewicz, Lublin 1991, s. 139-168.
- Kantowski K., *Metodyka pracy z Biblią w katechezie gimnazjalnej*, w: *W dialogu ze Słowem. Biblia w katechezie i nauczaniu religii*, red. tenże, Szczecin 2011, s. 283-295.
- Kerygmat*, w: *Encyklopedia biblijna*, red. P.J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 518.
- Kollmann R., *Bibliodrama w doświadczeniu i badaniach naukowych*, w: *Katechizacja różnymi metodami*, red. M. Majewski, Kraków 1994, s. 33-54.
- Kubik W., *Zarys dydaktyki katechetycznej*, Kraków 1990.
- Kudasiewicz J., *Nowe formy apostołatu biblijnego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” (26)1973, nr 5-6, s. 289-296.
- Kudasiewicz J., *Proforystyka pastoralna. Pismo Św. jako księga Ludu Bożego*, w: *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Szłaga, Poznań-Warszawa 1986, s. 221-275.
- Lubich C., *Klucz do jedności*, Katowice 1989.
- Marek Z., *Metody pracy z tekstami biblijnymi*, w: J. Kochel, Z. Marek, *Pedagogia biblijna w katechezie*, Kraków 2012, s. 263-333.
- Marek Z., *O korzystaniu z Pisma Świętego w głoszeniu zbawczego orędzia*, „Horyzonty Wiary” (6)1995, nr 3, s. 47-64.
- McDowell J., *Przewodnik do zrozumienia twojej Biblii*, Kraków 1990.
- Metody aktywizujące w katechezie*, cz. I, red. Z. Barciński, J. Wójcik, Lublin 1998.
- Metody aktywizujące w katechezie*, cz. II, red. Z. Barciński, A. P. Maciejewski, N. Nizio, J. Wójcik, Lublin 1999.
- Metoda nauczania*, www.wikipedia.org/wiki/Metoda_nauczania (dostęp: 31.10.2018).
- Metody nauczania*, www.koweziu.edu.pl/pliki/poradnik/metody_nauczania.doc (dostęp: 31.10.2018).
- Murawski R., *Katecheza w formie analizy tekstu*, w: *Katechizacja różnymi metodami*, red. M. Majewski, Kraków 1994, s. 103-115.
- Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1996.
- Panus T., *Konieczność katechezy parafialnej*, AK (143)2004, nr 2, s. 212-226.

- Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*, w: *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich*, przekład i redakcja R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999, s. 24-100.
- Pikor W., *Narracyjny model katechezy biblijnej. II. Struktura*, http://prorok.edu.pl/media/Katecheza%20biblijna/Katecheza_narracyjna_02.pdf (dostęp: 26.03.2015).
- Stypułkowska B., *Aspekt profetyczny przygotowania katechetów do posługi głoszenia słowa Bożego w kontekście współczesnej katechezy szkolnej*, mps, Częstochowa 1996.
- Stypułkowska B., *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015.
- Stypułkowska B., *Formy i metody nauczania w biblijnej katechezie dorosłych*, w: *Katechetyk i wychowawca. Księga jubileuszowa dedykowana Ks. prof. Kazimierzowi Misiaszkowi SDB*, Warszawa 2019, s. 141-158.
- Vademecum katechety. Metody aktywizujące*, red. Z. Barciński, Kraków-Lublin 2006.